

על כל אחד לקדש את השם

כשהגיע מרן הרב מפוניבז' זצ"ל להשתתף בשמחת בר מצוה של ילד אחד מביתי אבות, הילד היחיד שניצול ונותר מגיטו קובנא, הכיר על פניו שהוא נרגש ביותר. הוא לא התכוון לשאת דברים, אבל כדרכו תמיד נאחז בפסוק מפרשת השבוע, כי משה רבינו דרש את שעיר החטאת "והגז שף" - "ויקצף על אֵלָעָז וְעַל אֵיתָמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן הַנּוֹתָרִים לְאֹמֶר". והקשה הרב זצ"ל, כי המלה האחרונה "לאמר" היא לכאורה מיותרת, שהריבכל מקום משמש "לאמר" כציווי למסור את הדברים, הלאה, אך כאן לא שייך לפרש את המשמעות זו! ואכן, לפיכך מוסיף רש"י בביאורו "לאמר" - "אמר להם, השיבוני על דברי!" והיינו שדרש מהם תשובה. אך איזו תשובה דרש מהם? ומה היתה טענתו של משה רבינו כלפיהם? אלא, אמר הרב זצ"ל, אמרו חז"ל כי אף אלעזר ואיתמר היו ראויים לישוף, אלא שריחם הקב"ה על אהרן. ולכן שאל אותם משה רבינו שאלה מחרידה ונוקבת: למה נותרתם? בשביל מה הותר? אתכם? הלא נותרתם אך ורק בשביל שתרבו כבוד שמים ותקדשו את שמו ית'. השיבוני אם כן על דברי: היכן הוא קידוש השם שלכם?

אף אתה" פנה הרב זצ"ל בהתלהבות אל הבר מצוה: נותרת יחיד מכל הילדים היהודים בגיטו קובנא, הלא נותרת לקדש את ה' - והקב"ה תובע ממך: "לאמר" - "השיבוני על דברי", היכן הוא קידוש השם שלך? "ולא רק אליך הוא קורא" השלים והפטיר בסיום דבריו. "היום הזה כל נער יהודי חי הוא "נותר", והקב"ה מצפה ממנו שיקדש את שמו ית', ה"לאמר" בפרישת שמיני וזעק ודורש מכל נער יהודי: השיבוני על דברי", השיבוני וקדשוני!

להתרחק מן הצבועים

ע"פ "וְאֵת הַחֲזִיר כִּי מִפְּרִס פֶּרֶסָה הוּא וְגו' טָמֵא הוּא לָכֵן", יש לדקדק למה פתח הכתוב "כי מפריס פרסה הוא", והלא זהו סימן טהרה? ואף שכונת הכתוב הוא שאף שהוא מפריס פרסה, אסור לאכלו כיון שהוא מעלה גרה, מי"מ לא היה להזכירו ראשונה, שזהו סימן לטהרה ולא להיפך. ומבאר ה"כלי יקר": "ובל" ספק שכונת הפסוק לרמוז על מדת הצבועים שסימן טהרה שלהם מוסיף להם טומאה". דהיינו, שכאן מבאר שאלו שיש להם גם סימני טהרה וגם סימני טומאה הרי זה גרוע טפי, והסימן טהרה שבהם מוסיף טומאה על טומאתם.

הוסיף לבאר בזה מרן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל (תשעים שנה לפטירתו יא"צ כ' אדר ב') את המעשה המובא בגמ' בבבא קמא (פבב); כשצרו בית חשמונאי זה על זה, היה הורקנוס מבפנים ואריטובלוס מבחוץ. ובכל יום היו משלשים להם בקופה דינרין, והיו מעלים להם מדידן. היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יוונית, אמר להם: כל זמן שעוסקים בעבודה אין נמסרים בידכם. למחר שילשלו דינרין בקופה, והעלו להם חזיר. כיון שהגיע לחצי החומה נעץ צפרניו בחומה, ונודעזה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה. ע"כ.

ויש לשאול מדוע העלו האיובים דוקא חזיר, ולא חיה טמאה אחרת? וכן, מה פשר ההודעות על ארבע מאות פרסה?

ובהרי"ג הגרי"ח זצוק"ל, כי החזיר הוא סמל המיאווס והשיקוץ, באשר פושט הוא את טלפיו ואומר כשר אני! ללמדנו, שהסכנה מאלה שמראים מבחוץ סימני כשרות, אבל מלאים הם מבפנים בדעות כוזבות ושקריות, גדולה פי כמה מאשר אלו שדעותיהם הפסולות אינם מוסתרות כלל! וכאשר אותו זקן הכיר בחכמה יוונית, הבין אל נכון כי זה מה שיקלקל את עם ישראל מבפנים.

ולכן כשנעץ צפרניו בחומת בית המקדש, ונאחז להשאר במקומו ח"ו, נודעזה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה... כי עצם קיומו של עם ישראל נהיה בסכנה!

בנוסף אחר אמר בזה הגאון הגדול רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל (יא"צ כ"ד אדר ב') שמדברי ה"כלי יקר" הללו אנו למדים חידוש גדול יותר ממה שמצינו אצל יעקב ועשיו. ידוע מה שביאר הגה"צ רבי שלום שבדון זצ"ל וכן מטו משמיה דמרן הגרי"ח זצ"ל, במה נתיישוב דעתה של ברקה בזה שאמרו לה בבית מדרשו של שם ועבר "שני גוים בבטנך?" - דעדיף אחד צדיק ואחד רשע מאחד הפוסח על שני הסעפים... אך כאן למדנו מדברי ה"כלי יקר" חידוש נוסף דעדיף אפילו רשע אחד מאחד הפוסח על שני הסעפים, שהסימני טהרה שיש מוסיף טומאה על טומאתו!...

דבר זה הוזכרנו ח"ו להתרחק מן הצבועים הפוסחים על שני הסעפים, ומחזיקים בתורה ובמצוותיה לחצאין, שהזיקם יותר מצוי ומסוכן ממי שעזב הדת לגמרי ר"ל.

בזמן המאבק כנגד ההשכלה הברלינאית, וכנגד אחד מראשיה "נפתלי הירץ וייזל", שהיה בתחילת דרכו עדיין מבאי בית המדרש, שומר מצוות ויודע תורה, אבל, הנזקים הרוחניים שהמיט על עם ישראל היו כבדים מנשוא. בראשית דרכו חיבר וייזל ספרים שלא עוררו כל חשד, וממילא גם לא התנגדות או מחאה כנגדו, אדרבא, ספריו "גן נעול" - על שרש לשון הקודש, ו"יין לבנון" - פירוש על פרקי אבות, זכו להסכמות מאת גדולי הרבנים בדורו. וגם אחר שנתגלה קלונו ברבים, היו מהחרדים לדבר ה' שלא מצאו בו כוונת זדון, כי אם תמימות ודמיון שהביאורו לידי יומרה וגאווה, כאילו מטיב להבין מכל גדולי התורה מנהיגי הדור.

לימים התברר כי זרע הפורענות היה טמון כבר בספרו "יין לבנון", אך מכיון שהובלעו הדברים במסגרת הפירוש לפרקי אבות, לא נתגלתה המזימה שמאחוריהם.

בדרשותו של בעל ה"נחלת דוד" הגאון רבי דוד טעבלי זצוק"ל כנגד "וייזל" אמר מה שמע בשם אדונינו הגרי"א זיע"א: בגמרא אמרו, מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני גילוי עריות, שפכות דמים ועבודה זרה, ובית מקדש שני חרב משום שנתא חנים. כלומר, הראשונים חטאו בעבירות גלויות, ואילו האחרונים חטאו בעבירה נסתרת. והנה סימני הטהרה שנתנה התורה בבהמה, הם "מפרסת פרסה" שהוא סימן גלוי, ו"מעלה גרה" שהוא סימן נסתר.

זהו שרמזו חז"ל "טובה ציפורן של ראשונים", כלומר, שסימן טומאתה היה היצוץ כציפורן, "מכרסן של אחרונים", שהיתה רשעתם טמונה בכרסם פינימה, לפיכך, "טובה ציפורן של ראשונים", משום שהרשע המגלה רשעתו, ויחיקו העם ממנו ולא ילמדו ממעשיו, אבל הרשע אשר הרשעו טמונה בקרבו, ולא לאבן גנף וליצור מכושל, אשר יתגלו העם אחריה, והביטו אחר דבריו אשר במרמה ידבר. על כן, אמר התלמוד רבי דוד טעבלי מליסא - החיוב עלי לגלות נבלותיו של וייזל לפני קהל עדתי.

נר דלוק על ראשם

עומדים אנו בימים גדולים מאוד, ימים שקובעים לכל השנה, ואחר כך זהו כבר בבחינת 'מעוות לא יוכל לתקון'. בימים האלו נבנית צורת האדם, וכמו שהיה ביציאת מצרים שעם ישראל נולד מחדש וקיבלו הארה גדולה שלא לפי מדרגתם, ולאחר מכן נלקח מהם, כדי שיעבדו עבודה עצמית, עבודה קשה להיטהר ולהזדכך ולהגיע למדרגה שזכו לה בזכות עצמם, כך גם עכשיו, שכידוע בזמנים הללו הכל מתעורר כמו שהיה, וזהו העבודה שלנו.

והימים האלו נזכרים ונעשים, והוא כמו עובר במעי אמו שמלמדים אותו כל התורה כולה ונר דלוק על ראשו ורואה מסוף העולם ועד סופו וכפיוצא משכח כל תורתו (נדה לב), אבל כיון שכבר ראה את הדרך יש לו לאן לשאוף ולהגיע. וזהו שנאמר על יציאת מצרים (ישעיה ט,א): "הָעַם הַהֵלֶכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אֹרֶךְ גָּדוֹל", שאף על פי שנסתלק מהם הגילוי שהיה ביציאת מצרים, אבל כבר היה להם את הדרך ואת המקום לשאוף אליו.

ימי הבנין

ועכשיו אלו הם ימי בנין האדם, ורק כאשר בונים כלי אפשר לנקותו מכל הפסולת, כיון שהוא עדיין מפורק לחלקים, אבל כאשר הכלי כבר בנוי קשה מאוד להוציא את הסיגים...

והנה הזמן של עשרת ימי תשובה הוא מפורש בתורה - "דְּרֹשׁ ה' בְּהִמָּצְאוֹ" שאז זה הזמן שנברא העולם 'זה היום תחילת מעשיך' שבר"ה נברא אדם הראשון, ומשום שזה זמן של חידוש הבריאה ממילא הם ימי תשובה כיון שקל יותר לתקן כשזה מתחדש, וימי עשרת ימי תשובה הם בגלוי כיון ש"מִלֶּךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ" (משלי כט,ד).

אבל בימי הספירה זה יותר בהסתר, ובאיזה בחינה זה יותר מעשרת ימי תשובה, כיון שאלו הם ימי הבנין של כלל ישראל. וכמו שכתב האבן עזרא על הכתוב (שמות כב), "אֲנֹכִי ה' אֶלְקֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִצֵּית עֲבָדִים" שלכאורה היה לו לומר אשר בראתיך בבריאת העולם, אלא שביציאת מצרים היה הגילוי של הקב"ה לעם ישראל באופן פרטי, ואז התחיל ימי הבנין של עם ישראל!

עיקר הגלות – הסתר

פנים במידת הוי"ה

והנה, גלות מצרים לא היתה רק השעבוד הגופני והעבודה בפרך, אלא עיקר הגלות היה בהסתר הפנים, שעל ידי זה עם ישראל נמשך אחרי טומאת מצרים וערות הארץ, כיון שההנהגה

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה

של הקב"ה היתה בהסתר? ועיקר ההסתר פנים היה שההנהגה של שם הוי"ה לא התגלתה עדיין בבריאה, כדכתיב "וְאֵרָא אֶל אֲבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֶל-שָׁדִי-וְשָׁמִי הוּי"ה לא נודעתי להם". הנהגה זו שהכל בגלוי, "אין עוד מלבדו" ואין שום טבע, שהקב"ה משדר את כל המערכות, לא היה בגלות מצרים. וזה היה עיקר גלות מצרים.

וזוהי הנבואה של מלאכי (א,יא) שהיא נבואה קשה מאוד: "כִּי מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ יָעַד מְבוֹאוֹ גָּדוֹל שָׁמִי בְּגוֹיִם וּבְכָל מְקוֹם מְקֻטָּר מִגֵּשׁ לְשָׁמִי וּמִנְחָה טְהוֹרָה כִּי גָדוֹל שָׁמִי בְּגוֹיִם אָמַר ה' צַב-אוֹת", שהקב"ה "אומר לעם ישראל שכל המעלה שלנו היא שאנו מכירים את ההנהגה של הוי"ה, שהכל בגלוי ואין עוד מלבדו", ואם אנו עובדים עבודה זרה, היינו שאיננו מכירים בהנהגה של הוי"ה שאין כוח אחר בבריאה ש'אין עוד מלבדו', ואם כן, אומר כי מה המעלה שלנו יותר מאומות העולם, הרי גם הם מכירים בהנהגה של 'אלוקים' שהקב"ה הוא השליט בבריאה, אלא שהם חושבים שיש עוד כוחות בבריאה, שלהבדיל גם העבודה זרה נקרא 'אלהים אחרים'.

ועלינו לדעת כי היציאה ממצרים היתה חסד פשוט, שנגאלו אפילו שלא היו ראויים להיגאל שהגיעו כבר למצב של "ולא יכלו להתמהמה", וכיון שהגיע הקץ נגאלו בזכות האבות כמו שאנו אומרים 'זוהר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם'. ועל גאולה זו נאמר "הָעַם הַהֵלֶכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אֹרֶךְ גָּדוֹל", שהקב"ה הריים אותם לדרגה גבוהה שלא כפי מדרגתם, ואפילו עוד בקריעת ים סוף היו בהם עובדי עבודה זרה, וכמו שאמרו המלאכים לפני הקב"ה "הללו והללו עובדי עבודה זרה" (יקלות הראובל פרשת בשלח עה"פ חיל פרעה).

עובדת ימי הספירה –

"אין עוד מלבדו"

אבל אין תכלית בהשאת האדם במדרגה כזו בלא עבודה עצמית, שאם לא כן אפשר כבר להשאיר את הנשמות למעלה שהרי שם הם בדרגה הכי גבוהה... ולפיכך נלקחה מהם ההארה הגדולה הזו, והיו צריכים לעבוד עבודה עצמית כל היום ימים

של השי"ת בבריאה שהקב"ה מגביל את גילוי כבודו בבריאה.
5. עיין מנחות (דף ק"א), דקרו ליה אלהא דאלהא.

6. והוסיף רבינו שלכן כשנגאלו ישראל, הקב"ה משבח את ישראל שהלכו במדבר בארץ לא זרועה, שלמרות שהם היו שייכים עד אז להנהגת אל-שידי שישנה עצמיות, מ"מ הלכו אחרי הקב"ה כמי שאין לו עצמיות כלל, ואף שהיה להם מן ובאר, מ"מ עיקר ההיכנות היתה ללא שום דבר. ולכן גאולת מצרים נקראת 'חרות עולם', שעל ידי גאולת מצרים נתגלה שם היחוד הוי"ה ברוך הוא.
7. רבינו גילה לנו כאן טעם דרש במה שהאבות גאולו מהלל בימי הפסח, והוא נורא ונפלא.

כלל שעבוד.
3. והרחיב בזה רבינו, והובא בגליונו פרשת וארא, שפרעה היה חכם גדול להרע, והבין בכוחות הטומאה, והבין את זה שיש הסתר פנים בהנהגה של הוי"ה כמו שאמר (ה,ב) "מי הוי"ה אֲשֶׁר אֲשַׁמֶּע קֶלֶד", עיי"ש, ואמ"ל.
4. ומיד דברי בו היה רבינו מיד מזכיר כי בודאי שהכל רק מצידו, שהרי מצד הקב"ה (מלאכי ג,י) "אֲנִי הוּי"ה לֹא שָׁנִיתִי", ורק מצידו איך שאנחנו משיגים את הנהגת השי"ת בבריאה, יש זמן של גילוי ויש זמן של הסתר. וכמו שאמרו במדרש (ב"ר ד,ד) 'כשהוא רוצה הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, וכשרוצה מדבר עם משה מבין בדי ארון'. שכן הם ההנהגות

1. א"ה, במאמר ב' על ימי הספירה שיופיע א"ה בשמועות הבאים הדברים יבוארו ביותר.
2. והוסיף רבינו שכל עם ישראל נמשך, מלבד שבת של שעבודו בנשך, על ידי שעסקו בתורה ונשארו דבוקים בהקב"ה. והזכרנו כבר דברי החתם סופר שכל זמן שעסק אבותיה הרי לא נטה ליבם אחרי טומאת מצרים, ומשמת יעקב איבנו נסתמו עיניהם וליבם מצרת השעבוד, שאז התחיל הפניה שלהם אחרי המצרים, וכל זמן שהיה אחד מן השבטים בחיים היה מי שעומד בפרץ ואל התחיל השעבוד עד שמת האחרון שבשבטים, והוא היה לוי. וסיים ואמר רבינו: ואני עם ישראל כולו היו נשארים כמו שבת לוי לעסוק בתורה, לא היה

בה"דרכי שמואל זיע"א

עד מתן תורה. וזהו אחד מהטעמים בחז"ל שלא אומרים הלל שלם בשאר הימים של פסח כיון שחסר בשמחה על שנלקחה מהם דרגתם הגדולה.⁷ וזהו כל ענין ימי הספירה להביא לגילוי מלכותו יתברך בבריאה ש"אין עוד מלבדו", וכמו שדור המלך אומר (דברי הימים א' כט,יא) "לָךְ ה' הַגְדֵּלָה וְהַגְבִּירָה וְהַתְפָּאֵרֶת וְהַנֶּפֶץ וְהַהֹדוּ כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְץ לָךְ ה' הַמְּמִלְכָה", והיינו שכל ההנהגות של הקב"ה תכליתם להביא לגילוי מלכותו יתברך בבריאה - "לָךְ ה' הַמְּמִלְכָה", שהכל זה ממנו יתברך ו"אין עוד מלבדו".

"לָךְ ה' הַמְּמִלְכָה"!

וענינה של מידת המלכות שהכל מהשי"ת בלא שום מחיצות, ו"אין עוד מלבדו". ובזה מודגש החילוק העצום בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם, שמלכי אומות העולם כל כמה שגברה מלכותם, כך היו יותר מתנשאים, כחירם מלך צור ופרעה וכדו'. אבל מלכי ישראל הנהגתם בהיפך, ומהלכות המלך המבואר בגמרא בברכות (לדב) 'מלך כיון שכרע שוב אינו זוקף' שמלך צריך להרגיש הכי שפלות, ואין הכוונה שפל בעיני עצמו, אלא כפי שכתב הרמב"ם שענוה ענינה שמרגיש כל כך את מציאות השי"ת בבריאה עד כדי שמתבטל ממציותו וכלל אין גופו חוצץ. ו"מלך" זה ראש תיבות 'לית מגרמיה כלום', ועל מלך איתא (הוריות פ"ג מ"ג) שאין על גביו אלא ה' אלקיו. והנה בעולם הזה מידות 'הגדול' 'הגביר' ו'הנורא' הם הכי למעלה, אבל לעתיד לבא המלכות תהיה בראש, שבעולם הזה לא רואים כל כך את הנהגת המלכות שאין עוד מלבדו והכל מלכותו יתברך, אלא רואים רק את ההנהגות של המידות הללו. וזהו שנאמר 'אֶכֶן מֵאִסוּ הַבּוֹנִים הַיְהוָה לְרֹאשׁ שָׁמַיִם' שלעתיד לבוא תהיה המלכות לראש פינה, 'בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד' (זכריה יד,ט). וכמו שדור המלך שהוא 'המלכות', לעתיד לבא באיהו בחינה יותר מהאבות שיושב בראש ואומר לי נאה לברך, כמבואר בגמרא (פסחים קיט,ב).

תכלית השלמות – מתן תורה

וזה ענין חג השבועות שכל שמו של החג נקרא על שם השבועות - 'שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפֹּר לָךְ'. וכמו שכתב המהר"ל ששבע הוא מספר שמורה על

שלימות, וכמו יום השבת 'תכלית מעשה שמים וארץ' שהוא המרכז של השבוע. וכמו שאנחנו מביאים תמיד מהקרבן נתנאל שכל ימי השבוע סביב השבת, קמי שבתא ובתר שבתא. כך חג השבועות זה העצרת, וכמו שמיני עצרת שאחרי שבעת ימי החג יש את היום השמיני שהוא עוצר בתוכו את כל ימי החג, כך אחרי שבעת השבועות יש עצרת שהכל עוצר בתוכו, והכל המשך אחד. וכמו שכתב הרמב"ן שכל ימי הספירה הם כחולו של מועד, ולאפוקי מהטעמים שמתחילים את הספירה אחרי שבת בראשית שעושים הפסק בין פסח לעצרת.

שזה היה עיקר עבודת עם ישראל בימי הספירה להשיג את הנהגת הוי"ה בבריאה, את מלכות ה' שזה מה שנתגלה ביציאת מצרים שאין עוד מלבדו ואין שום טבע. ועם ישראל זכו להשיג את זה כמו שביאר הגר"א על הפסוק (שמות יז,ז) 'הִישׁ ה' בַּקֶּרְבְּנוּ אִם אֵין' שעם ישראל השיגו שם הוי"ה ורצו להשיג דרגה יותר גבוהה את ה'אין' שזה החכמה - 'וְהִתְקַמְּהָ מֵאֵין תִּמְצָא' (איוב כח,יב), וכל התביעה עליהם היתה שלא דיברו בניחותא.⁸

ולכן בתורה אין זכר לזה שחג השבועות זה 'זמן מתן תורתנו', אלא 'תִּסְפֹּר וְחֲמִשִּׁים יוֹם', וכמו שנתבאר שמדאורייתא עיקר הזמן זה העצרת, דהיינו שהעיקר הוא שגם ישראל הגיעו לשיא מדרגתם אחר כל עבודת ימי הספירה, וכמו שכתב הגר"א שמתן תורה היה מעמד נורא שלא היה ולא יהיה גילוי גדול כזה בבריאה.

ואף על פי שלא היה שייך בדוקא לזמן של נתינת התורה, אבל ודאי הם מיישך שייך להדדי, ולכן אנשי כנסת הגדולה הכניסו במטבע התפילה 'זמן מתן תורתנו' כיון שעם ישראל מיישך שייך למתן תורה שמכיון שהגיעו לשיא דרגתם ממילא ראויהם להקבל את התורה. וכן מבואר בגמרא (פסחים סו,ב) שהכל מודים שבעצרת בעינן לכס כיון שיום שניתנה בו תורה הוא, שהעצרת היא בגלל שהגיעו לשיא דרגתם וממילא זהו הזמן לקבלת התורה.⁹

'אין לנו שיעור אלא התורה הזאת' אבל את התורה יש לנו, ואת מה שיש לנו בתורה חייבים לנצל. ובפרט בימי ספירת העומר שאלו הם ימי הבניין של עם ישראל, וכמו שאמרנו שבזמן הזה הרבה יותר קל לתקן. וכמוכּוּן שאנו לומדים כאן ב'שבעה שבועות' שצריך את הרציפות, ואין שיהא רציפות גם בימי שישי ושבת כיון שבלי זה אין כמעט סיכוי להצלחה... וגם אחרי זה צריך סייעתא דשמיא. והדברים יהיו חיים וקיימים, ובהם נהגה יום ולילה, לטוב לנו כל הימים, כי זה כל האדם.

גיבור גדול שזה חלק מהמלכות שהוא גיבור לשלום, את שנתבחר אלא בתפילה (דברים לג,ז) "שָׁמַע ה' קוֹלִי וְהִנֵּה" וגם מה שאמר "חֲזַקוּהָ הַמֶּלֶךְ בְּרֹאשׁ יָא" א"כ מקובלני מבית אבי אבא אפילו חרב חדה מונחת על צארו של אדם אם ימנע עצמו מן הרחמים, ביאר הגר"א (אמרי נועם שם), "אבי אבא" כוונתו ליהושע שהיה מידוהו שנתבחרו בתפילה, שזה יסוד המלכות שלית ליה מגרמי' כלום והכל משי"ת.¹⁰

10. והאריך רבינו בענין זה בכ"מ, ונדפס בגליונו.
11. והוסיף רבינו כי זה אתי שפיר אף לפי משי"ת המנ"א שמתן תורה היה עם ארץ חומשים, ואכמ"ל.

ח"ג (שלא) אומרים הלל השלם משום שהגאולה לא נגמרה עד שבועות, וישראל לא השלימו עדיין את עצמם, שבפסח הכל היה למעלה. ועיין בכל זה.
8. רבינו הוסיף כי יש עוד מידות מעל הגדול הגיבור והנורא, שהם חכמה ביה דעת, ובהם אין לנו חכמה. ורק הַגְדֵּלָה וְהַגְבִּירָה וְהַתְפָּאֵרֶת וְהַנֶּפֶץ וְהַהֹדוּ כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאַרְץ לָךְ ה' הַמְּמִלְכָה ש'ל הקב"ה בה אנו צריכים להשתתף אליהם ולהידבק במידותיו מ'ה הוא אף אתה, וכמוכּוּן שאין לנו השגה כלל בעצמותו יתברך והכל זה רק מצינונו לפי מה שהשי"ת מתחבר אליו.

9. וזה היה דוד המלך שהוא מידת המלכות, עד שאמר על עצמו (תהלים כג,כז) "אֶינִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ" וגו', והוא יהודה שהיה

"ולחבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור" (י.)

הבדלה

כתב הרמב"ם (שבת כט,א): 'מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכורו זכירת שבת וקידוש, וצריך לזכרה בכניסתו ובציאתו, בכניסתו בקידוש היום ובציאתו בהבדלה. ובמגיד משנה כתב דמקור שיטת הרמב"ם שחובת הבדלה במוצאי שבת מדאורייתא, ואע"פ בדגמרא בפסחים (דף קו) אין שם אלא זכורו על היין בכניסתו אין לי אלא בלילה וכו', מ"מ לפיכך ליה מדרכתיב "ולחבדיל בין הקודש ובין החול", כמ"ש במסכת שבועות (יח,ב).

הפסק בענין אמן למי שאינו מריח ורואה

כתב השו"ע (רצוה) מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אלא נתייבץ להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחינוך או להוציא מי שאינו יודע.

ובמשנ"ב (סקי"ג) כתב: ודע דמה שנהניגן איהו אנושים שאין רוצין לצאת בברכת הנר והבשמים שאומר המבדיל ומברכין אותן לעצמן בשעה שאומר המבדיל ברכת המבדיל, שלא כדון הם עושין, דכיון שהם יוצאין בהבדלה צריכין להטות אונם ולשמוע ברכת המבדיל ולא לברך או ברכה אחת, ולבד כ"ז מצוה יותר לצאת כולם בברכתו דברוב עם הדת מלך ולא לברך כ"א בפני עצמו, אם לא שהוא רחוק או מן האור ולא יוכל להשתמש לאורה דאין יוצא או בברכת המבדיל, ובאופן זה לא יכיון לצאת בברכת הנר אלא יאחר אותה לאחר הבדלה כשיהיה סמוך אצל האש.

ובש"ש" (פרק סא, לג) כתב: אין מברכים על הנר עד שיאיתו לאורו קו דהיינו שיהיה סמוך לו כדי שיוכל להכיר ולהבדיל בין מטבע למטבע קו ולכן לא יברך על הנר אם אינו עומד קרוב אליו. ואם אינו עומד קרוב אל הנר, ועיקר הנאתו היא מאור החשמל שבחדר, לכתחילה יקפיד לכתובתו כדי שיוכל ליהנות מנר הבדלה¹ או יכיון לא לצאת בברכת הנר של המבדיל, וגם לא יענה 'אמן' על ברכתו. ואחרי גמר ברכות המבדיל יברך לעצמו על נר הבדלה ויהנה מן האור, או אפילו יכיון לצאת בברכת הנר של המבדיל ויענה אמן אבל יהנה מן הנר רק אחרי גמר ברכת המבדיל.

וכתב לן הרה"ג ר"מ הלוי שטינברג שליט"א, דשאל את רבינו מרן ראש הישיבה הדרכי שמואל זצ"ל, דמצינן בישיבות הק' שאין הנר והבשמים מצויים לכל בני הישיבה בשעת הבדלה, ובכונן דא פסק המשנ"ב (רצו"ג) דכיון שאינו יוצא בזה בברכת המבדיל, והנה במשנ"ב לא נתפרש באופן שהוא רחוק מן האור האם ראוי לענות אמן על ברכות הבשמים והאש מאחר שאינו יוצא בהם ידי חובה, דלכא"י יש מקום לחשוש להפסק בין ברכת הגפן להבדלה בעניינתו של ברכות שלא יוצא בהם ידי חובה, או דלמא כיון שנתקנו בסדר ההבדלה שיכיתו הם להבדלה, ואמן עליהם לא חשיב הפסק הגם שלא יוצא בהם ידי"ח. והשיב רבינו, היות וברכות אלו היום מסדר ההבדלה אין עניית אמן עליהם חשיבא הפסק דמישך שייכי להבדלה, ע"כ.²

והגאון רבי שריה דיילצקי זצ"ל בספרו זה השלחן (או"ח סו"ס רח"צ) כתב: נראה כי שבישיבות מצוי או עפ"י קול גדול, אשר אפי' אם יקומו כולם להתקרב אל המבדיל לא יוכלו כולם להתקרב כ"כ כדי שיוכלו ליהנות מהאור ויצטרכו להדמק עצמן להתקרב יותר ולדחוק את חבירו שעומד שם, א"כ דמיא זה למש"ש הכיח" (סימן קכח) דעכשיו שנתקן כ"א מקום בבהכ"נ ג"כ חשובים אנשי דאין ראוי לילך ממקומו שהוא אחורי הכהנים ולבא לפני הכהנים ולדלות את חבירו ממקומו שהוא קנוי וכו', וא"כ ה"ה בנדי"ד י"ל שהוא בכלל אין מחזירין עליו, וצ"ע.

'סדר' אחרי הבדלה

כתב המשנ"ב (שב) על סעודת מלוה מלכה, 'טוב להקדימה כדי שתהיה סמוכה ליציאת שבת'. ובספר הזכרון אש תמיד לע"נ הבה"ח אליעזר שליונגר ז"ל הי"ד (עמוד כד) הובא הספדו של מורו ורבו רבינו ראש הישיבה הדרכי שמואל זצ"ל: "עובדא היה במוצאי השבת האחרון לחינוך, אולי פרט קטן אבל מעיד הוא על גדלות - ראיתי שמיד אחרי הבדלה הלך לסעוד מלוה מלכה, היה הדבר לפלא בעיני אלה מיד אחרי הבדלה יש 'סדר' בישיבה³ השיבני לאמרו: 'ראיתי כתוב כי עיקר מעלת מלוה מלכה הוא ללוות את השבת מיד בצאתה לאחר הבדלה. הבהנני באומרי: יו"ט נה, גאנץ גוט און פיין'. ענני ברייתא: 'למה לא לעשות כך אם זה עדיף?'. הנה פרט של תלמיד חכם כולו א"ש (חגיגה כז,א), אם כך ראוי לנהוג - מהיכי תיתי לנהוג אחרת. ע"כ."

1. אצל רבינו הדרכי שמואל זצ"ל, אכן בשנים האחרונות רבינו הקפיד והזהיר שאין להקפיד לבנות האור.

2. בשיעורי רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ברכות עמוד תקצו) הובא שלדעתו אפשר למעשה לברך על אור החשמל, ואפשר לסמוך על מרן רבי חיים עוזר שהתיר לברך ברכת מאורי האש על אור החשמל. וכל"מ אין זה מן המוכרח מכיון שאין במנוחה ב' פתיחות ואין לה אבוקה כמש"ש בשו"ע (רצח,ב) מצוה מן המוכרח לברך על אבוקה. ומ"מ יש לאסור לברך במש"ש על מנוחה שדלקה בשבת ע"י חברת חשמל, משום אור שלא שבת שרהי לא שבת מחילול שבת. ובמאמרי א"ר מרן הגרי"ש זצ"ל (ענין א' סוף אות ח') כתב בהעמדות חשמל שהאור שלחן האור מנוחה בזכיות עבה אשר אין רואים בעדה את גוף השלחנת אלא נראה לעיני כאלו הזכיות שבת שרהי לא נראה דחשיב שפיר כמשמשי לאורה ואינו רואה את השלחנת דאין מברכין.

3. כתב בסדר היום: סדר מוצאי שבת, אח"כ יקרא הפרשה של השבוע הבאה והוא מנהג טוב ויפה לקרוא אותה ויקרא מעט בואי מנהג ותכונות כי תתחלת השבוע יפה לא להחיל בכל אלה תורה בנאום וכוונות ומבטח לא שיעלם בלימודו כל השבוע. ובספר חסד ישיבות על קיצור שו"ע (סימן צו) כתב: דעלי דעלי לימוד התורה במוצאי שבת יוכל לקנות שלימות מקדושת השבת על כל השבוע על ידי התורה ועבודת ע"כ. ובספר דינים והנהגות ח"א (י"ד) כתב: ראוי להודיר מאד בלימוד התורה במוצאי שבת ובראש חודש לסיון טוב.

4. כתב הערוך השולחן (רצ"ז,ב) ברכת בשמים לא נהנו השומעים לצאת בברכת המבדיל אלא מברכין לעצמם וכן בברכת הנר. ובש"ש" (פס"א הערה לב) כתב ע"ד המשנ"ב: צ"ע קצת דמ"ס כיון שהברכה היא לזכר היצירה אפשר דכנסו מהמבדיל מברך על הכוס ורק הוא בעצמו שותה כך גם צריכים להודות ל'ת' במוצאי"ק זכר ליצירת האור שריתו בן ע"י הנר שעשו לאור, וכולם יוצאים בברך אע"פ שהם אינם נהנים מהאור והאור ואין לה ברכת הנהנין שהרי הנהנין להתולת האור הם לפני שמברכים, ואף דודאי יש חלק מהאור דמועילת שתיית המבדיל, דשאני התם שמצוה היא להבדיל על כוס וכו' אם לא ששם כלל בפס"א יא, שמואל"כ בנר אולי צריך דוקא ליהנות ממנו, מ"מ יש מקום לדון גם בזה דאולי סגי במה שהמבדיל נהנה מן האור.

5. בשו"ת עטרת יעקב נשני' בנר זאת זצ"ל (סימן פח) כתב בשם ובר החפץ חיים שנהג לכתוב מאור החשמל בשעת ברכת הנר על הבדלה. אכן בשו"ת רבינו מרן הגרי"ש זצ"ל (ברכות עמוד תרג) הובא דמי שיש כאלה שמכבים את מנוחת החשמל לפני הברכה, דעת הגרי"ש שיש צורך בזה כלל, ופי"א התבטא על כך שהוא מנהג נשים. ובזה כתב דוד (עמ"ס עט) הובא בשם מרן הגרי"ש טרא זצ"ל שנהגו בשם הגאון מטשעב"ד דאין לכתוב את מאור החשמל בשעת הבדלה, וזכרתי את הנאשאר את כל האורות דלוקים כדי שהברכה תתחול על כל האור, שההודאה הוא על ריבוי האורות. והנה"א יחזקאל רוס שליט"א אמר לי, דהיו שנים שנהגו לכתוב את האור בהבדלה

אנו לא נפרדים מיציאת מצרים

זיכנו בוראנו באהבה והמורב לחוג את חג הפסח, ופתחנו את ליל הסדר בהודאה מרובה ברגשות הלב ובשמחה עצומה, בברכת שהיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, על שזוכים אנו לקיים את מצוות ליל השמורים, מצה ומרור, ד' כוסות, הלל, אפיקומן, הסיבה, ושאר מצוות ליל הסדר. ובמרכזו סיפורנו את סיפור יציאת מצרים באריכות ובהרחבה בדרך שאלה ותשובה, התחלנו בגנות וסיימנו בשבח, ודרשנו את פרשת ביכורים כמו שסידרו לנו חכמנו מסדרי ההגדה.

לימדנו הווה הקדוש שכשאנו סיפרנו בשמחה את נסי יציאת מצרים, הקב"ה מכנס את הפמליה הקדושה שלו, והם באים ומתחברים עם ישראל, והדיבורים הללו עולים למעלה לעולמות העליונים, והמלאכים מודים לה' על הניסים והגבורות שעשה עמנו, ומתווסף בכך כח וגבורה למעלה, ומתעלה כבוד ה' בעולמות העליונים והתחתונים. ובסיום 'מגיד' ברכנו ברכת הודאה על שהגענו ללילה הזה לקיים את מצוותי, ובתפילה שנוכה רגליים ומועדים, מתוך הזכות לראות בשמחה בבני ירושלים ועבדות בית המקדש.

אולם אין אנו נפרדים מההומות, מההתבוננות היסודית, אותם ספגנו מניסים והנפלאות הללו, שהרי התורה הק' מצוה עלינו - "למנוח ספר באזני בן ובן בן את אשר התעללת במצרים ואת אותות אשר שמתי בס' מצוה עלינו לספר את העונשים העצומים וההתעללות במצרים שעשו אותנו, ואת הנפלאות שראינו ש' עשה במצרים, וכשבנו בדברים נגיע לאמונה ברורה - "ל'ידעתם כי אני ה'".

וחז"ל הכניסו במטבע התפילה בברכות שלאחר קריאת שמע, ומצוה עלינו בכל יום ובכל לילה להזכיר יציאת מצרים, את שדרש בן זומא (ברכות י"א), אמר רבה בר חנינא סבא משמיה דרב כל שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערית לא יצא ידי חובתו, שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות, וביאר רש"י: "וברכת אמת ויציב כולה על חסד שעשה עם אבותינו היא, שהוציאם ממצרים ובקע להם הים והעניבים, וברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות, שאנו מצפים שקיימים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריצים ולשום נפשנו בחיים, ולהדריכנו על במות אויבינו, כל אלה הנסים התדירים תמיד".

ואכן בנוסח הברכה בברכת 'אמת ויציב', אנו מאריכים בתיאור הניסים והנפלאות שאינו ביציאת מצרים; "ממצרים גאלתנו ה' אלהינו, ומבית עבדים פדיתנו, כל בכוריהם הרגת ובכורך גאלת. וים סוף בקעת וזדים טבעת וידידים העברת..." וזכיות הגליות העצומים שזכו - "ואנחנו ידידים ומיירות ושירות ותשבחות ברכות והודאות למלך אל חי וקים" ומשבחים אנו את הקב"ה בלשון הווה שהוא "רם ונשא גדול וגורא משפיל גאים ומביה שפלים מוציא אסירים, ופודה ענווים ועוזר דלים ועונה לעמו בעת שועם אלו".

ובברכת 'אמת ואמונה' אנו משבחים "העושה לנו נסים ונבקה בפרעה אותות ומופתים באדמת בן חם. המכה בעברתו כל בכורי מצרים ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם. המעביר בניו בין גזרי ים סוף את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טבע, וראו בניו גבורתו שבו והודו לשמו".

ולמדנו רבינו הרמח"ל על הזכות העצומה שיש לנו במצות זכירת יציאת מצרים (דרך ה' חלק ד פרק ד) שכאשר אנו זוכרים את יציאת מצרים ומזכירים אותה בפינו, אנו זוכים שעל ידי כך מתחזק התיקון ההוא עלינו ומתאמת האור בנו, ומתמיד בנו התועלת הנמשך מן התיקון ההוא, שחזיק האדון ב"ה את השפעתו והארתו על ישראל, וכפה את הרע לפניו והבדיל אותם ממנו, ורומם אותם מן השפלות שהיו בו והעלם אלו. וכל הטובות שהגיעו ומשגעים לנו כולם תלויים בו.

נגאולה לתפילה, ומתפילה לגאולה

הקב"ה ברא את עולמו בהסתר עצום, כדי להטיב לנו בניו את ההטבה הגדולה ביותר לנצח נצחים, וכשאנו שנוכלנו

רוממות התפילה

ואני תפילה
(עוד ט')

הגאון רבי מרדכי יצחק שליט"א

לתוך עולם הטבע מגלים את ההסתר, ומשבחים את המלך רם ונישא אשר לגדולתו אין חקר, על הנהגתו המופלאה שהראנו את אהבתו וחמלתו, ושידד מערכות הטבע לפנינו משורות הדין ועשה עמנו נפלאות גדולות דבר פלא, הפלא ופלא עד מקום שאין יד שכלינו מגעת, ככתוב "או הנסה א-להים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובוזרוע נטויה ובמוראים גדולים ככל אשר עשה לכם" וגו' והוסיף עוד לעניינו ניסים מרובים בקריעת ים סוף, הגם שהיו עלינו קטרגים קשים ולא הינו ראויים להם.

אממ"ר זצ"ל לימדנו שכאשר אנו משבחים את ה' באחד ממידותיו הטובות, אנו גורמים שה' יתברך מוסיף עוד השפעה לעולם ממידה זאת, כגון שאנו משבחים "טוב ה' לכל ורחמי על כל משינוי" - הקב"ה משפיע שפע נוסף בעולם על הנהגת טוב ה' ורחמי על עולמו. וכשאנו משבחים "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון" אנו זוכים שהקב"ה מוסיף עוד תוספת שפע מזון לכל הברואים.

כשאנו משבחים מאמינים ובוטחים בבורא, הבריאה מתקדמת לתכליתה. ולאבינו יש מאיתנו נחת רוח מרובה והוא נותן לנו מתנות, ומהגדולות שבהם היא שיש לנו אפשרות לקרוב אליו את אבינו בשבשים מלך מלכי המלכים ולתבוע ממנו את הצרכים שלנו. וכך מגלה לנו רש"י (ברכות ד,ב) בשם הירושלמי שמי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה, לאהבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך, יצא המלך ומצאו שהפליג, אף הוא הפליג, אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו, ומרצהו בתשבחות וקולסין על יציאת מצרים, והוא מתקרב אליו, ועוירו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו. כמה יקרה מתנה גדולה ועצומה זו, היש חייך מתוך מזה!...

ורבינו יונה מדרק אונתו (על הר"ף ברכות דף ב,ב) כיצד לזכות ע"י שמירת גאולה לתפילה לחיי עולם הבא; וזאת מפני שמוכיר גאולה מצרים ומתפלל מיד, הוא מראה שבטוח בה' בתפלה כיון שמתקשר ממנו צרכיו, כמי שאינו בוטח בו לא יבקש ממנו כלום... וזכין שמוכיר עכשיו אותה הגאולה שבטחו אבותינו בה' והצילם ומתפלל מיד, נמצא שגם הוא בוטח בו שענה אותו, כמו שענה לישראל בעבור שבטחו בו, ומפני זה מזכיר אבות הגאולה ומתפלל מיד, והבטחון הוא עיקר היראה והאמונה ולפיכך זוכה בסיבתו לחיי עולם הבא.

באחד מיחול המועד אמר לי רבינו ראש השיבה הגר"ש זצ"ל, חבל שלא היתה פה אתמול, היה כאן אחד מתלמידי המשגיח הקדוש רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, הוא דיבר מדברי תורתו של המשגיח, ממש הרגשתי שבעל השמועה עומד לנגד עיני!

וסיפר שהמשיגה למד בקלם היתה לו התעלות גדולה כאשר הוא אמר "עזרת", וכשהחזן דפק ב"תהילות", הוא הרגיש כמו שקועים ומשועשע אז ובראת מיציאת מצרים, ואמר שזכור לו שהוא צריך להפסיק ב"עזרת", אבל יש לו תועלת בזה שהוא מכניע את עצמו לציבור...

וכשאנו מזכירים את הניסים והנפלאות ושנויי הטבע שעשה עימנו הקב"ה, אנו זוכים שיפתחו לנו שערי שמים, ויכולים אנו להרחיב פינו ולזכות שישעה ה' לנו ניסים כאשר עשה לאבותינו, וכך כותב בספר 'מרגליות טובה' (בשלח פרשה ד א) בשם הגאון רבי אליהו גוטמאכר זי"ע, וז"ל: יש מצוה, שבעת התפילה על נס שיבוא, יחשוב לעת יציאת מצרים - שכמו שעשית אז ובראת מיציאת מצרים עד אחר שעברו על הים סוף, כן תעשה לי ושמע תפילתי עתה, ויחשוב שכן הבטחת על ידי אסף שאמר בשמך "אנכי ה' אלוהיך המעלה מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו", וכן בעת אמירת הפסוק זה בכל יום (בתפילת שחרית, בהודו) וכן בשיר של יום במחשבי, יחשוב, שיהיה עתה עת רצון, וענני על ישועתי פלוגי שאני מבקש... והיה בכל פעם רק על טובה אחת לבד, כדאיית בתענית (ח,ב) שאין להתפלל בפעם אחד על שני דברים אם לא שנכלל במילה גם האין באחד משוכר. וכך משמע בגמרא בברכות (ג,א) שיש כאן הבטחה להתפלל ולהיות נענה.

לא להפסיד את המעלות שמצפות לנו ע"י תפילתנו

אחרי ימי שפע ותפילה היה רגיל רבינו ראש השיבה להזכיר את משלו המעורר של מן החפץ חיים, שהיה מספר דודו הגאון הצדיק רבי שלום שברון זצ"ל, (אשר כינת רגליו ברחבי העולם להגדיל תורה ולהאדירה ולהרבות כבוד שמים וזכה להשפעה מרובה, וגם זכיתי לשמוע ממנו משל זה בימי חופי השתתפותי בעצרת חג בעני חיפה), והוא אמר שקיבל על עצמו שבכל מקום שהוא נמצא פעם ראשונה, הוא מספר משל זה מהחפץ חיים, וכבר יצא ספריו אותו מאות פעמים.

הוא פתח את דבריו ותיאר יהודי קשה יום שפרנסתו דחוקה לו מאד, שמצוקותיו הכלכליות עומדות היו להכריע אותו, ומוצא אחרון החליט לפנות להודי נכבד בעל יכולת ובעל חסד גדול, שיעזור לו. נקרא לו לצורך המשל ר' ברוך. בשעה שבע בבוקר התקשר מיועדנו אל ר' ברוך ותיאר לו את מצבו הנורא. רוצים להוציא אותו מדירתו כיון שלא שילם משכנתא כמה חדשים, עומדים לבטל את השידוך עם בתו מכיון שלא שילם אפילו חלק מהתחייבותו לנדוניה. המכולת כבר לא מוכנה לספק לו אוכל בהקפה, וכי' שומע ר' ברוך את מצוקתו הנוראה, ואומר לו לבוא למשרדו בשעה שתים עשרה, ויתן לו נתינה מרובה שתקל עליו הרבה ממצוקתו. מגיעה השעה היעודה והיהודי לא בא. מחכה ר' ברוך עוד רבע שעה, ומשלא הגיע אומר לעצמו בודאי קרה לו אונס, ויבוא מחר.

למחרת בשבע בבוקר מתקשר שוב מיועדנו אל ר' ברוך ומתחיל שוב לספר לו את מצוקתו הנוראה, רוצים להוציא אותו מן הדירה, לבטל את השידוך, המכולת, וכי'. אומר לו ר' ברוך כיצית לך אתמול, כנראה קרה לך אונס, תבוא היום בשעה שתים עשרה. ושוב בשעה היעודה ממתיך ר' ברוך, ולאמתול היהודי לא בא. חשב ר' ברוך כנראה קרה אונס גדול, אחרת מדוע לא בא גם היום. למחרת בשעה שבע בבוקר עוד הפעם מתקשר מיועדנו לר' ברוך ומספר לו את מצוקתו כיום אתמול, קובע את ר' ברוך שוב בשתיים עשרה, והוא שוב לא מגיע. הגיע ר' ברוך למסקנה שהיהודי כנראה אינו בריא.

עורר החפץ חיים; שצריכים אנו להיזהר לא להיראות בצורה מבטיה זו ח"י לפני הקב"ה. בתפילת שחרית אנו באים לפני הבורא יתברך ומבקשים ממנו רחמים גדולים - 'אהבה רבה אחתנו ה' אלוהינו...'. וזכינו בגאולה הגדולה שה' אהבה אותנו ונתן לנו את המתנה הגדולה ביותר, את התורה הקדושה - 'חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו'. גם אחרי שחטאנו בעגל ולא היינו יותר ראויים לאהבה ה', הוא הוסיף חמלה גדולה ויתרה עלינו, וצויה אותנו להקים משכן, שתשרה שכנתו בינינו. ומפני שאנו מבקשים בקשה גדולה כל כך, אין בנו החוצפה לבקש זאת בזכות עצמנו, אלא 'בעבור אבותינו שבטחו בך', בזכות האבות הקדושים, האהובים עליך, תרחם עלינו - 'אבינו אב הרחמן רחם עלינו', ומה כל כך חסר לנו, שמונה בקשות, להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. אין אנו מסתפקים בחלק מהתורה אלא בכל התורה, והכל באהבה.

באני רואה את מצוקתנו הקשה, ואת רצוננו העז, ומצוה למלאכיו הקדושים להעניק לנו הבית של סייעתא דשמיא, להבין ולהשכיל לשמוע וכו'. המלאכים הקדושים מצפים שנוכל לקחת את הסי' הגדולה שחכינו עבורם. מחכים בבוקר, בצהרים ובערב, ואנו לא מגיעים. עסוקים פה ושם, קוראים לזה "סידורים"... [אנומרים שהמסכת הכי ארוכה היא מסכת "סידורים", אף פעם לא גומרים אותה...]. למחרת שוב בתפילת שחרית מתחננים להקב"ה שיתן לנו סייעתא דשמיא, אהבה רבה אחתנו, אבינו אב הרחמן רחם עלינו וכו'. המלאכים הקדושים מכינים שפע כדאמול, אך שוב פעם לא מוצאים אותנו מוכנים כראוי לקבל את השפע שהכינו לנו.

עלינו לזכור שככל שעלינו יותר ויותר עול תורה, כך נזכה שהקב"ה יסיר מאיתנו טרדות מיותרות וסייע לנו להתמיד בתורה הק'.

רוממות הפרשה

ממוסר
הפרשה

חמש עשרה

ולכן במבוא בגמרא (עירובין ד,ב) ששיעור מי מקוה ארבעים סאה, "מים שכל גופו עולה בה", וכן בשעת הטבילה צריך שיכנס במים כל גופו בבת אחת. (רמב"ם מקוואות פ"ד ה"א). משום שהאדם הכנסה במקוה צריך לבטל עצמו כאילו אינו במציאות, שהרי אי אפשר לחיות תחת המים בלא אויר, והרי זה כאילו הוא חוזר לראשית הבריאה שאז היה לו העולם מכוסה מים (רש"י בראשית א,ט), וביציאתו עליו להרגיש שנוכל כבירה חדשה שעושה לא נטמאה. ובשית' הריב"ש (סימן רצד) פירש מה שאמרו חכמים מים שכל גופו עולה בהן, היינו 'בטל' בהן, מלשון 'עלה באחד ורצה לומר שהאדם יהיה בטל במים. והיינו שיחשוב כאילו גופו מים (שיעורי שבת הלוי קצח,כו). וזה עומק דברי הכסף משנה (אבות הטומאות פ"ה ט"ז) שהטהרה היא רק בשעת היציאה מהמקוה.

הדוק, כי רק באמצעות כן שהעניין והמקוה מים אינם מקבלים טומאה בעצמם - יש להם יכולת לטהר את הטמא הטובל בהם. שהרי מצינו בדיני הטומאה והטהרה דבר פלא: אם טהור וטהר נוגעים זה בזה, העולם הטהור נטמא ואין הטמא נטמא. ולאור זאת יש להתבונן: כיצד הטבילה במקוה מטהרת את הטמא, ומדוע אין אומרים שהוא מטמא את המים בעצמם! - ועל כך נאמר בפסוק הנוכחי שני חלקים, ראשית, שמקוה המים בעצמו אינו מקבל טומאה ונשאר לעולם טהור, ושנית, שבאמצעות כך יש לטבילה במקוה יכולת לטהר את הטמא.

ומכאן יש ללמוד למי שבא לעסוק בקירוב רחוקים וטמאים. שכל זמן שהוא עדיין ראוי לקבל טומאה בעצמו, אסור לו לעסוק בכך - שהרי הטומאה תדבק בו. ורק כאשר הוא מגיע למדרגה שאינו יכול לקבל טומאה בעצמו, אז יש לו יכולת לגשת אל הטמאים ולעסוק בטהרתם.

ג] ואמנם, שהיה המקוה אינה מבוססת רק על טהרתם של המים, אלא גם על כך שהאדם מתבטל בתוכם ויוצא בהתחדשות כבירה חדשה.

אפשרות להנצחה \ ברכה על גבי הגליון באחת מן האפשרויות הבאות:
בעמדות הממוחשבות של "נדרים פלוס" לפי החיפוש: קופות נוספות
\ "רוממות" - גליון שבועי לבני התורה

או בטלפון "קו רוממות" 0722-588477 0722-588-477 (+972)
כמו כן ניתן מענה אנושי בכל עניי הגליון בטלפון הנ"ל
שלוחה 3 או במייל המערכת: b264464@gmail.com

בכל עניי הגליון בארה"ב -
ניתן לפנות להרב דוד יהודה פיינרסטון שליט"א
במס': 845-3007324